

Foto: J. Laurens

Par īsu atmiņu un materiāla ilgmūžību

Saka jau, ka pie labā ātri pierod. Kurš gan vairs grib atcerēties laikus, kad uz veikalu gājām ar savu pudeli pienam un burciņu krējumam, bet maizes nodaļā pircējs, ja vien vēlējās, varēja izspaidīt kaut vai visus plikos kukulišus pēc kārtas. Ja klasē kādam skolēnam rads vai paziņa brauca uz kuģiem, tas saviem biedriem tirgoja ne tikai iecienītās piparmētru *košļenes*, bet arī plastmasas iepirkuma maisiņus ar cigarešu vai džinsu attēlu – tos glabāja kā acuraugu, mazgāja un stiprināja ar sieta rokturiem. Toties tagad viss ir droši un higiēniski iepakots polietilēna plēvē, mazos maisiņus lielveikalos joprojām dod par velti, arī lielie maksā vien dažus eirocentus. Viss būtu labi, ja ne... Ja Pasaules okeāns jau tagad neaizrītos no izmestajām plēvē, kas piesārņo vidi un bendē dzīvo radību, un cilvēks tieksmē pēc ērtībām joprojām neskatītos tālāk par savu degungalu...

Pirms diviem gadiem, 2018. gadā, Rīgā parādījās pirmais beziepakojuma veikals *Burka*. Par to, kā un kāpēc tas notika, stāsta tā īpašniece **Marija Sološenko**.

"Man piedzima meitiņa. Pēc bērna kopšanas atvaļinājuma pienāca laiks atgriezties valsts darbā, kas, starp citu, man ļoti patika; es nebiju plānojusi savā dzīvē kaut ko mainīt, bet bērna ienākšana ģimenē ieviesa korekcijas. Lai cik dīvaini tas izklausītos, man radās vairāk brīva laika domāšanai un lasīšanai. Internetā izlasīju par kustību, kuras dalībnieki iestājas par atkritumu samazināšanu, un sāku domāt, kā tad dzīvoju pati. Cik daudz atkritumu saražoju, un kā šo apjomu varētu samazināt. Jau tajā laikā, vedot bērnu pastaigā, man līdzī bija kafijas termosīņš un dzeramā ūdens pudele. Pamēģināju iepirkties bez iepakojuma. Tīrgū, piemēram, ļoti daudz ko var nopirkt paša

traukos. Kafiju un garšvielas varēja pirkt uz svara, bet tad bija jāmeklē specializētie veikali, jābraukā pa pilsētu ar mazu bērnu uz rokām. Man radās doma to apvienot vienuviet. Tobriid tā šķita ģeniāla ideja, kas vēl nevienam nav ienākusi prātā, jo es jau neatcerējos, kā dzīvojām pirms plastmasas maisiņiem. Sāku skatīties internetā, vai kaut kas tāds nav atrodamas citu vietu, un izrādījās – jā! Tādu veikalu toreiz, 2018. gada sākumā, Eiropā bija ļoti daudz, Barselonā vien kādi desmit. Aizbraucu apskatīties, kā tie izskatās, kā strādā. Barselonā sapratu, ka tas ir tas, ko man vajag, ko Rīgā vajag. Veikali Barselonā bija dažādi – gan centrā, gan nomalēs. Kurš bagātāks, tas tirgoja no specializētiem traukiem, kurš ne tik bagāts, tas visu precīti tirgoja no maisiem. Iepazinot ar īpašnieku, kura veikals tā strādā jau no pagājušā gadsimta divdesmitajiem gadiem. Beziepakojuma

tirdzniecībai ir sena vēsture. Mēs no tās aizgājām projām, viņi lielā mērā palika, un pēdējos gados tā ir kļuvusi tāda kā modes lieta. Iepazinos ar līdzīgiem veikaliem Vācijā un Anglijā. Viņiem naudas ir drusku vairāk, veikali ir bagātāki, lieto kasu sistēmu, kad čekus nedrukā, bet sūta uz e-pastu. Katrs rikojas pēc savas rocības. Kad pircējam nākt ar savu taru kļūst par ieradumu, tad jau kļūst diezgan vienkārši."

Prasu Marijai, vai ir kāds īpašs pircēju kontingents. "Parasti tie ir apkārtnes iedzīvotāji. Kad atvērām savu veikalu, sākumā apmierināt ziņkāri cilvēki brauca no visas Rīgas, pat no Cēsīm. Tagad pastāvīgi iepērkas tie, kuri dzīvo vai strādā netālu. Skolasbērni pēc stundām ieskrien pēc kāda našķa. Nāk moderni jauni cilvēki, māmiņas ar maziem bērniņiem." Marija priecējas, ka veikals rosina komunikāciju ar līdzīgi domājošiem. Kāds atnes kartona kārbas un atstāj bezmaksas taras plauktā, kāda kundze no mājās sameklētiem auduma atgriezumiem (agrāk daudzas sievietes sev un bērniem apģērbu šuva pašas) sašuvusi amizantus iepirkuma maisiņus tam pašam bezmaksas taras stendam. Tiem esot liela piekrišana.

Vēl jautāju, kā veikals atrada piegādātājus. "Tas bija diezgan sarežģīts posms. Meklēju internetā vairumtirgotājus produktiem, kas Latvijā netiek audzēti vai ražoti. Uzrunāju kādus 80 uzņēmumus, liela daļa man pat neatbildēja. Daudzi no tiem, kuri atbildēja, nesaprata ideju, ko es viņiem piedāvāju, vai arī tā viņus neinteresēja, jo apjomi bija smieklīgi mazi, to dēļ viņi nepārkārtos savu ražošanu. Bet es viņiem mēģināju skaidrot: jūs taču ietaupāt uz iepakojuma rēķina, uz procesa rēķina! Tas nevisiem *pieleca*. Tagad attieksme ir mainījusies, piegādātāji kļuvuši atvērtāki un jau paši piedāvā savus pakalpojumus. Ar daudziem izveidojušās ļoti jaukas, draudzīgas attiecības. Latvijas ražotājiem ir ieviesta maiņas tara: marķēti spaiņi un kastes. No ārvalstīm ņemam pretī lielos iepakojumus, kurus pēc tam pa daļām ieviešam savos iepirkšanās traukos. Vairāk nekā 60 uzņēmumu mums piegādā cepumus, zāļu tējas, sukādes, marmelādes, zefirus, medu un saimniecības preces. Pircēju ļoti iecienītas ir "Rīgas dzirnavnieka" ražotās auzu pārslas. Netirgojam neko tādu, ko pašas nebūtu nomēģinājušas un kas mums negaršotu. Noliktava mums ir maza, tāpēc precīzi iepērkam nelielos daudzumos, pat dažus kilogramu apjomā, un tā vienmēr ir svaiga."

Uz jautājumu par bioloģiski audzētu produkciju Marija atbild, ka *Burka* tirgo gan konvencionālo pārtiku, gan biopārtiku. "Es, protams, iestājos par bioloģisko lauksaimniecību, bet esmu novērojusi, ka bioloģiskās produkcijas ražošana ne vienmēr ir caurskatāma un godīga visos ķēdes posmos. Diemžēl daudzi *bio* izmanto kā mārketinga paņēmieni. Jāņem arī vērā, ka Latvijā turības pakāpe šobrīd nav tik augsta, lai katrs varētu atļauties bioloģiski audzētu pārtiku, kas, nav noslēpums, ir dārgāka. Mēs galveno uzsvaru liekam uz iepakojuma neesamību, uz to, lai produkti būtu maksimāli veselīgi, maksimāli garšīgi un maksimāli vietējā ražojuma. Lai ekoloģiskā pēda būtu pēc iespējas mazāka."

Foto: J. Laurens

Tuvojas izskaņai gads, kurā mums nereti tika liegti kopabūšanas svētki, bet kas no jauna Jāvis novērtēt galveno - ģimeni, mūsu mīļos. Iepriecināsim viņus ar to, kas tapis tepat, mūsu zemītē - ko daba briedinājusi un čaklas rokas taisījušas. Liksim lietā izdomu, un esam pārliecināti - svētki būs!

Interese par ekoloģisko pēdu Marijai sāka rasties pēc bērniņa piedzimšanas. "Man tā kā spārni izauga, iekšā viss no-mainījies. Tu kļūsti par tādu lauvēni, kas gatava darīt visu, lai savu bērnu pasargātu. Gribu, lai mana meita izaugtu laimīga un saprastu, ka viņa visu var. Man gribējās ar savu piemēru viņai iemācīt varēšanu un atbildību pret vidi. Zaļo domāšanu man iemācīja mamma. Viņa ir dzimusi Baškīrijā latviešu kolonistu ģimenē, kas ļoti uzturēja latviskumu. 1967. gadā, tikko 16 gadu vecumā, dabūjusi pasi, mamma ar spilvenu čemodānā atbrauca uz Latviju. Mamma man iemācīja taupīt lietas, nemitēt ārā to, ko var izmantot." Tādēļ Marijai tik šokējoši šķita iepakojuma kalni, ko bērniņu kopjot, nācās izmest atkritumos, un viņa sāka apcerēt, ko pati varētu darīt, lai tos kaut mazdrusciņ samazinātu. Tagad *Burkai* ir sekotāji, jauni beziepakojuma veikali tapuši gan Rīgā, gan Jelgavā, Cēsīs, Ikšķilē, Siguldā.

Šogad dzīve mūs ar pozitīvām emocijām nelutina. Tuvojas Ziemassvētki, tradicionāli gaišākie un sirsnīgākie svētki kā bērniem, tā pieaugušajiem. Negaidot, lai par mūsu tuvinieku prieku rūpētos lielveikali ar spoži iesaiņotām dārgām mantām, piedāvājām Marijai piedalīties eksperimentā - no *Burkā* tirgotajām precēm sagatavot dāvanīgas mūsu pašu atnestajos audekla maisiņos, tā rosinot iztēli arī jums, lasītāji. Turklāt jūsu gatavoto dāvanīgu saturam nebūt nav jābūt pirktam *Burkā*. Svarīga ir ideja. Un lai dāvana nāktu no sirds.

Populārā patriotiskajā dziesmā "Nevis slinkojot un pūstot", kuru ar Jura Alunāna vārdiem komponējis Jurjānu Andrejs, ir vārdi: "Ja ikviens tik zemē sētu/ Vienu graudu veselu..." Ikviens - gan Marija Sološenko, aizsākot beziepakojuma tirdzniecības kustību tās modernajā izpildījumā, gan viņas sekotāji Rīgā un citās Latvijas pilsētās, gan pircēji, kuriem nav vienaldzīga sava un savu bērnu veselība - viņi katrs sēj to vienu graudu arī savas planētas, mūsu visu kopīgo māju veselībai. Darīsim to! **E&P**

Zaiga Kipere